

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

NOFILOLOGIK YO'NALISH TALABALARIGA INGLIZ TILINI O'QITISHDA CLIL (CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING) YONDASHUVINING SAMARADORLIGI

Raximova Dilnoza Botir qizi

Toshkent davlat texnika universiteti o'qituvchisi

+998 97 1311660

dilnozim@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada nofilologik yo'nalish oliy ta'lim muassasalari talabalariga ingliz tilini o'qitishda CLIL (*Content and Language Integrated Learning* – Fan mazmuni va tilni integratsiyalab o'qitish) yondashuvining nazariy asoslari va amaliy samaradorligi tahlil qilingan. CLIL ning dual-maqsadli tabiati, ya'ni fan mazmuni va chet tilini parallel o'zlashtirish imkoniyati tadqiq etilib, Coyle, Hood va Marsh tomonidan taklif etilgan "4C" modeli (*Content, Communication, Cognition, Culture*) asosida yondashuvning konseptual asosi yoritilgan. Shuningdek, muhandislik, tibbiyot va iqtisodiyot kabi yo'nalishlar misolida CLIL metodikasining motivatsion, kognitiv va kommunikativ afzalliklari asoslab berilgan. Maqolada CLIL ni joriy etishda yuzaga keladigan muammolar, xususan, o'qituvchilarning ikki tomonlama malakasi yetishmovchiligi va moslashtirilgan o'quv materiallarining taqchilligi masalalari ko'rib chiqilib, ularni bartaraf etish yo'llari taklif etilgan. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, CLIL yondashuvi nofilologik talabalarning kasbiy xorijiy til kompetensiyasini shakllantirishda an'anaviy metodlarga nisbatan yuqori samaradorlikka ega bo'lib, ta'lim jarayoniga bosqichma-bosqich integratsiya qilinishi maqsadga muvofiqdir.

Kalit so'zlar: CLIL, fan va til integratsiyasi, nofilologik ta'lim, ingliz tili, kasbiy kompetensiya, 4C modeli, ESP, dual-maqsadli ta'lim, motivatsiya.

Kirish. Globallashuv jarayonlari oliy ta'lim tizimi oldiga yangi talablarni qo'yimoqda. Bugungi kunda nofilologik yo'nalish – muhandislik, tibbiyot, iqtisodiyot, axborot texnologiyalari kabi sohalarda tahsil olayotgan talabalar uchun xorijiy til nafaqat o'quv fani, balki kasbiy kompetensiyaning ajralmas qismiga aylanmoqda. Ammo an'anaviy til o'qitish metodikasi ko'pincha til tizimini grammatik qoidalar va umumiy mavzular asosida o'rgatish bilan cheklanib, talabaning kasbiy ehtiyojlariga yetarlicha javob bera olmaydi. Shu bois fan mazmuni va tilni integratsiyalab o'qitishga asoslangan CLIL (*Content and Language Integrated Learning*) yondashuvi dolzarb alternativ sifatida e'tiborni tortmoqda. Ushbu tezisning maqsadi nofilologik OTM talabalariga ingliz tilini o'qitishda CLIL yondashuvining nazariy asoslari va amaliy samaradorligini tahlil qilishdan iborat.

CLIL – bu fan mazmuni (*content*) va chet tili (*language*) parallel o'zlashtiriladigan dual-maqsadli ta'lim yondashuvidir. Coyle, Hood va Marsh (2010) tomonidan ishlab chiqilgan "4C" modeli ushbu yondashuvning konseptual asosini tashkil etadi: *Content* (fan mazmuni),

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR

Communication (muloqot), Cognition (bilish jarayonlari) va Culture (madaniyat). Nofilologik kontekstda ushbu model alohida ahamiyat kasb etadi, chunki talaba tanlagan mutaxassisligi doirasidagi autentik materiallar bilan ishlar ekan, tilni sun’iy muhitda emas, real kasbiy kontekstda o‘zlashtiradi.

CLIL ning nofilologik ta’limdagi samaradorligi bir necha jihatda namoyon bo‘ladi. Birinchidan, motivatsion omil. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, talabalar o‘z mutaxassisligiga oid materiallar bilan ishlaganda til o‘rganishga nisbatan ichki motivatsiyasi sezilarli darajada oshadi (Lasagabaster, 2011). Masalan, tibbiyot talabasi uchun umumiy matnlar emas, balki kasallik tarixi yoki ilmiy maqolalar bilan ishlash ancha qiziqarli va foydalidir. Ikkinchidan, kognitiv yuklamaning maqbullashuvi. An’anaviy darsda til materiali mavhum bo‘lsa, CLIL da fan mazmuni tilni tushunishga kontekstual tayanch bo‘lib xizmat qiladi, bu esa o‘zlashtirish jarayonini osonlashtiradi. Uchinchidan, til ko‘nikmalarining integratsiyasi. CLIL darsida talaba bir vaqtning o‘zida mutaxassislikka oid matnni o‘qiydi (reading), ma’lumotni muhokama qiladi (speaking), eshitib tushunadi (listening) va xulosa yozadi (writing), ya’ni barcha nutqiy kompetensiyalar tabiiy tarzda rivojlanadi.

Biroq CLIL ni joriy etish muayyan muammolar bilan ham bog‘liq. Asosiysi – kadrlar masalasi. Nofilologik OTM dagi ingliz tili o‘qituvchilari fan mazmuni bo‘yicha yetarli bilimga ega bo‘lmasligi, fan o‘qituvchilari esa til o‘rgatish metodikasini bilmasligi mumkin. Bu muammoni bartaraf etishda ikki tomonlama hamkorlik darslari yoki modulli o‘qitish tizimi samarali yechim sifatida qaralmoqda. Shuningdek, CLIL materiallarining O‘zbekiston konteksti uchun yetarlicha moslashtirilmagani ham dolzarb vazifalardan biri bo‘lib qolmoqda.

Xulosa. Nofilologik OTM talabalariga ingliz tilini o‘qitishda CLIL yondashuvi kasbiy va lingvistik kompetensiyalarni yaxlit shakllantirish imkonini beruvchi istiqbolli metodologik yo‘nalishdir. U talabaning mutaxassislik fanlariga bo‘lgan qiziqishini til o‘rganish jarayoni bilan uyg‘unlashtirib, motivatsiya va o‘zlashtirish samaradorligini oshiradi. Ammo muvaffaqiyatli joriy etish uchun o‘qituvchilarning malakasini oshirish, moslashtirilgan o‘quv materiallarini yaratish va fan-til integratsiyasining tashkiliy mexanizmlarini ishlab chiqish talab etiladi. Kelgusida O‘zbekiston oliy ta’lim tizimida CLIL asosidagi o‘quv dasturlarini tajriba-sinovdan o‘tkazish va uning uzoq muddatli natijalarini o‘rganish dolzarb ilmiy -amaliy vazifa bo‘lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. (2010). *CLIL: Content and Language Integrated Learning*. Cambridge: Cambridge University Press. – 173 b.
2. Lasagabaster, D. (2011). English achievement and student motivation in CLIL and EFL settings. *Innovation in Language Learning and Teaching*, 5(1), 3–18. – DOI: 10.1080/17501229.2010.519030

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

3. Marsh, D. (2002). *CLIL/EMILE – The European Dimension: Actions, Trends and Foresight Potential*. Brussels: European Commission. – 204 b.

